

PVH pro archeology

Cílem kurzu bude seznámit archeology, kteří se specializují na mediální problematiku, se základy pomocných věd historických. Pro výběr nebude určující snaha o celkové zvládnutí látky, půjde spíše o výběrové sondy, které absolventům semináře umožní vyrovnat se specifiky odborné literatury těchto oborů a v konečném důsledku jim tak umožní s ní pracovat aktivním způsobem.

1. Cíle semináře; chronologie a metrologie.

- a) Co jsou to pomocné vědy historické a jaký mají význam? Seznámení s obsahem přednášky-semináře: cílem bude nejen seznámení s tradičními PVH, ale i s problematikou historického pramene vůbec. Různé definice v míře úměrné; vyjmenování jednotlivých PVH; cíle semináře a jeho struktura.

Příklady: DH I, č. 18, s. 54: „*Data idibus Aprilis anno incarnationis domini DCCCCXXVII, indictionum I, anno autem regni piissimi regis Heinrici VIII; actum in loco Trutmenni (Dortmund) nuncupato; ...*“

DH I, č. 19, s. 55: „*Data II. Kal. Iulii anno incarnationis domini nostri Iesu Christi DCCCCXXX, indict. III, regnante gloriosissimo rege Hei[nrico ann]o X. regni eius; acta Nabepurg; ...*“ Jenže tehdy Jindřich v Napburgu být nemohl.

CDB I, č. 38, s. 46: „*... II kal. iunii, indictione VIta, inacarnationis Dominice anno DCCCCXCIII, pontificatus nostri deo propicio anno XV, mense VIIIo*“

CDB I, č. 63, s. 64-67: chybí

CDB I, č. 64, s. 68: „*XVI kal. ian., indictione XII*“

CDB I, č. 325, s. 298: „*anno verbi incarnati MCXC, kal. octobris, epacta XXIII, concurrenta VII, ind. VIII*“

Základní literatura: **Bláhová, M.:** *Historická chronologie*. Praha 2000.

- b) Metrologie: problémy historické metrologie a základní nová literatura; konkrétní problémy: nejstarší početní „systémy“ a jejich ošemetnost; pokusy o unifikaci a jejich vyvrcholení v dolnorakouském systému za MT; metrický systém a jeho převzetí v R-U.

Základní literatura: **Hoffmann, G.:** *Metrologická příručka pro Čechy, Moravu a Slezsko do zavedení metrické soustavy*. Sušice 1984.

- c) Praktická cvičení z chronologie.

2. Paleografie – úvod a praktická cvičení (5, 9, 24, 43, 49, 55, 70, 85, 93, 103/104).

- a) Dějiny; terminologie; nejdůležitější příručky; vývoj písma od Říma po dnešek: *Lapis niger* a počátky kapitály – kapitála – starší římská kurzíva – mladší římská kurzíva – unciála; národní písma ve svých vývojových větvích – kontinentální (starší a mladší kuriála; lgb. písmo; merovejské písmo; vizigótské písmo) a ostrovní (irské a anglické); vznik a vývoj karolínské minuskuly; vznik a vývoj gotického písma; humanistická písma; písma novogotická.

Základní literatura: **Bischoff, B.:** *Paläographie des römischen Altertums und des abendländischen Mittelalters*. Berlin 1986 (+ další vydání).

Hůščava, A.: *Dejiny nášho písma*. Bratislava 1951.

Hledíková, Z.: *Paleografická čítanka I-II*. Praha 1982 (+ další vydání).

Kašpar, J.: *Úvod do novověké latinské paleografie I-II*. Praha 1987.

Spunar, P.: *Paleografické poznámky k wolffenbüttelskému rukopisu Gumpoldovy legendy.* LF 79, 1956, s. 39-46.

Havel, Dalibor. *Listinné písmo v českých zemích na přelomu 13. a 14. století.* Brno 2008.

Havel, Dalibor. *K počátkům písemné kultury rajhradského kláštera.* In *Milovníci a mecenáši věd a umění v řeholním rouše.* Red. J. Pavelková a kol., Brno 2014, s. 30-59.

Flodr, M.: *Skriptorium Olomoucké.* Praha 1960.

Havel, Dalibor. *K benediktinskému skriptoriu v Klášterním Hradisku u Olomouce ve 12. století. Metodická sonda.* In: *Campana Codex Civitas. Miroslao Flodr octogenario.* Brno 2009, s. 136-176.

Pražák, Jiří. *Výbor kodikologických a paleografických rozprav a studií.* Praha 2006.

b) Cvičení z paleografie: Gotická písmena (+ listina z 12. století)

3. Paleografie – pokračování; kodikologie, epigrafika, heraldika a sfragistika.

a) Cvičení z paleografie: Novogotická písmena.

b) Kodikologie; epigrafika; heraldika (vznik a vývoj erbů; blason a jeho zásady; typy štítu, figury, přílby, klenoty, etc.); sfragistika.

Základní literatura: **Hlaváček, I.:** *Úvod do latinské kodikologie.* Praha 1978 (+ další vydání).

Krejčík, T.: *Pečeť v kultuře středověku.* Ostrava 1998.

Krejčík, T.-Krejčíková, J.: *Úvod do heraldiky, genealogie a sfragistiky.* Praha 1987.

Nový, R.: *Symboly české státnosti v 10.-12. století.* FHB 12, 1988, s. 47-63.

4. Středověká diplomatika: základní pojmy (listina a její části; noticie a charta; vydavatel a příjemce; metody a badatelé; základní příručky); vývoj papežské listiny; vývoj císařské listiny; vývoj „soukromé“ listiny.

Základní literatura: **Bresslau, H.:** *Handbuch der Urkundenlehre für Deutschland und Italien.* 2. vyd. Leipzig 1912-1931.

Fichtenau, H.: *Das Herrschertum des Frühmittelalters in den Datierung von Urkunden.* Mediaevalia Bohemica 1, 1969, s. 5-20.

Goez, W.: „*Mathilda Dei gratia si quid est.*“ Die Urkundenunterfertigung der Burgherrin von Canossa. DA 47, 1991, s. 379-394.

Graus, F.: *Rex-dux Moraviae.* In: *Jindřich Šebánek šedesátiletý* (= SPFFBU C 7, 1960), s. 181-190.

Johannek, P.: *Zur rechtlichen Funktion von Traditionsnotiz, Traditionsbuch und frühen Siegelurkunde.* In: *Recht und Schrift im Mittelalter.* Hrsg. P. Classen. Sigmaringen 1977 (= Vorträge und Forschungen 23), s. 131-162.

Merta, B.: *Politische Theorie in den Königsurkunden Pippins I.* MIÖG 100, 1992, s. 117-131.

Müller-Mertens, E.: *Die Reichsstruktur im Spiegel der Herrschaftspraxis Ottos des Grossen.* Berlin 1980.

Wolfram, H.: *Intitulatio I. Lateinische Königs- und Fürstentitel bis zum Ende des achten Jahrhunderts.* Wien – Köln – Graz 1967 (= MIÖG Erg. B. 21).

5. „Česká“ středověká diplomatika 9.-12. století: Listiny pro Břevnov; listiny Vratislavovy; Vratislavův listář; listiny Jindřicha Zdíka; Vladislavovy listiny; problém tzv. aktů.

Kde je najdeme: *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae* I. (805- 1198). Ed. **G. Friedrich.** Pragae 1904-1907.

Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae I. (805 - 1235). Ed. **R. Marsina.** Bratislava 1971.

Diplomata Friderici I. MGH DD 10. 1-5. Edd. **H. Appelt** u. Kol. Weimar 1975-1990.

Diplomata Heinrici IV. MGH DD 6. 1-3. Edd. **D. von Gladiß** – **A. Gawlik.** Weimar 1952-1978.

Pražák, J.: *Nejstarší listina pražského kostela.* SAP 10, 1960, s. 215-230.

Základní literatura: **Bistrický, J.:** *Poznámka k tzv. zakládací listině třebičského kláštera.* VVM 54, 2002, s. 310-315.

- Bistřický, J.:** *Zakládací listiny kláštera Hradisko u Olomouce a počátky české panovnické listiny.* VVM 45, 1993, s. 131-137.
- Fiala, Z.:** *Die Urkunde Kaiser Friedrichs I. für den böhmischen Fürsten Vladislav II. vom 18. I. 1158 und das „Privilegium minus“ für Österreich.* MÖG 78, 1970, s. 167-192.
- Fiala, Z.:** *K otázce funkce našich listin do konce 12. století.* SPFFBU C 7, 1960, s. 5-29.
- Fiala, Z.:** *K počátkům listiny v Čechách.* SH 1, 1953, s. 27-45.
- Hrubý, V.:** *Tři studie k české diplomacie.* Ed. **J. Šebánek.** Brno 1936.
- Krzemieńska, B. – Třeštík, D.:** *O dokumente praskim z roku 1086.* Studia Źródloznawcze - Commentationes 5, 1960, s. 79-88.
- Laehr, G.:** *Das Schreiben Stephans V. an Sventopulk von Mähren.* NA 47, 1928, s. 159-173.
- Lalik, T.:** *Włość kanoników starobolesławskich w pierwszej połowie XI wieku.* Ze studiów nad organizacją domeny książęcej. KWHKM 19, 1971, s. 399-429.
- Marečková, D.:** *Rostislavovo poselství v Životech Konstantinově a Metodějově a ve světle středověkých listů a listin.* LF 91, 1968, s. 402-414.
- Marsina, R.:** *Metod a Vel'ká Morava.* K 1100. výročí smrti Metoda (6. 4. 885). Slovenská archivistika 2/20, 1985, s. 11-33.
- Marsina, R.:** *Štúdie k Slovenskému diplomatáru I.* HŠ 16, 1971, s. 5-108.
- Marsina, R.:** *Velkomoravské deperditá.* Slovenská archivistika 6, 1971, s. 18-43.
- Pražák, J.:** *Nejstarší listina pražského kostela.* SAP 10, 1960, s. 215-230.
- Psíková, J.:** *Příspěvky k diplomacie vyšehradských listin 12. století.* Archivum Trebonense 2, 1973, s. 1-44.
- Turek, R.:** *Listina Jindřicha IV. z 29. dubna 1086 (DH IV 390) a její teritoria.* Slavia Antiqua 22, 1975, s. 69-118.

6. Česká středověká diplomatika 13. a 14. století: listiny nekrálovských vydavatelů; vztah k listině; schematizace stylu; formulářové sbírky; úřední knihy měst (nejstarší městské knihy různého druhu), církve (*libri erectionum*; *libri confirmationum*) i zemského a dvorského soudu (zemské desky; knihy pŕhonné; dvorské desky).
Kde je nalézneme: *Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae* (= CDB) II. (1198-1230). Ed. **G. Friedrich.** Praeae 1912.
CDB III. 1-4. (1230-1240). Edd. **G. Friedrich – J. Bistřický – Z. Kristen.** Praeae – Olomucii 1942-2002.
CDB IV. 1-2. (1240-1253). Edd. **S. Dušková – J. Šebánek.** Praeae 1962-1965.
CDB V. 1-4. (1253-1278). Edd. **S. Dušková – J. Šebánek – V. Vašků.** Praeae 1974-1993.
Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae (= RBM) II.-IV. (1253-1346). Ed. **J. Emler.** Praeae 1882-1892.
RBM V. 1-3. (1346-1352). Edd. **B. Ryněšová – J. Spěvák – J. Zachová.** Praeae 1957-2000.
RBM VI. 1-4. (1355-1358) Edd. **B. Mendl – E. Mendlová.** Praeae 1928-1979.
RBM VII. 1-5. (1358-1363). Edd. **M. Linhartová – B. Mendl – V. Vojtíšek.** Praeae 1954-1963.
Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Wnceslai IV. (= RBMV) (1378-1419). Edd. **V. Jenšovská – B. Kopičková – V. Vavřínek.** Praeae 1967-. Vydány fondy Zemského archivu v Opavě (Opava), jihočeského archivu v Třeboni, vyšehradské kapituly a část fondů pražské metropolitní kapituly.
Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae (= CDM) 4-15 (1293-1411). Edd. **Boček – V. Brandl – B. Bretholz – P. Chlumecky – J. Chytil.** Brunnae 1845-1903.
Libri erectionum archidieoecesis Pragensis saeculo XIV. et XV. (1397-1405) 2-6. Edd. **C. Borový – A. Podlaha.** Praeae 1875-1927.
Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidieoecisim 1-10 (1354-1436). Edd. **J. Emler – F. A. Tingl.** Praeae 1865-1899.
Decem registra censuum Bohemica compilata aetate bellum husiticum praecedente. Ed. **J. Emler.** Praeae 1881.
Pozůstatky desk zemských království českého 1. Ed. **J. Emler.** Praeae 1870.
Archiv Český. Ed. **F. Palacký** ad. Praha 1840-2000. Tam i dvorské desky, jihlavské popravčí zápisy, listáře různých rodů, sněmovní zasedání, etc.

Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia/Acta summorum pontificum res gestas Bohemicas illustrantia (též i jako *Regesta summorum pontificum ...* (-1434). Edd. **J. Eršil – Z. Hledíková – L. Klieman – K. Krofta – J. B. Novák – K. Stloukal**. Praeae 1903-2003.

Libri citationum et sententiarum seu Knihy púhonné a nálezové 1-7 (-1503). Edd. **V. Brandl – B. Bretholz**. Brunnae 1872-1911.

Moravské zemské desky 1-3. (1348-1641). Brünn 1856-1957.

Základní literatura: *Česká diplomatika do roku 1848*. Red. **J. Šebánek** a kol. Praha 1971 (+ další vydání).

Šebánek, Jindřich. *Das Verhältnis zur Urkunde als methodischer Faktor der diplomatischen Arbeit*. Sborník prací filosofické fakulty brněnské university. Řada C-historická 6 (1959): 5-19.

Šebánek, Jindřich. *Studie k českému diplomatáři. I: K otázce břevnovských fals*. Zdeňku Nejedlému k 75. narozeninám. SPFFBU 2, no. 2-4 (1953): 261-285.

Šebánek, Jindřich; Dušková, Sáša. *Das Urkundenwesen König Ottokars II. von Böhmen. Erster Teil 1247-1263*. Archiv für Diplomatik, Schriftgeschichte, Siegel- und Wappenkunde 14, 1968, s. 302-422.

Šebánek, Jindřich; Dušková, Sáša. *Das Urkundenwesen König Ottokars II. von Böhmen. Zweiter Teil 1264-1278*. Archiv für Diplomatik, Schriftgeschichte, Siegel- und Wappenkunde. 15, 1968, s. 251-427.

Šebánek, Jindřich; Dušková, Sáša. *Panovnická a biskupská listina v českém státě doby Václava I*. Praha 1961.

Šebánek, Jindřich; Dušková, Sáša. *Česká listina doby přemyslovské*. Sborník archivních prací 1-2/6, 1956, s. 136-211, 99-160.

Šebánek, Jindřich. *Studie o kanceláři Dětricha biskupa olomouckého 1281-1302* ČMM 50, 1926, s. 171-275.

7. Cvičení z diplomatiky aneb co lze získat z listin(y) (datace, itinerář, význam svědečné rady, právní obsah, etc.)
8. Nauka o pramenu aneb co s narativními prameny. Historie, kroniky, letopisy, legendy. Základní přehled českých středověkých narativních pramenů a jejich edic. Základní pravidla pro práci s historickým pramenem.

Kde je najdeme: *Žitije Kirila*. Rec. **R. Večerka**. *Magnae Moraviae Fontes Historici* (= MMFH) 2. Brno 1967, s.

Žitije Mefodija. Rec. **R. Večerka**. MMFH 2. Brno 1967, s.

Sborník staroslověnských památek o sv. Václavu a sv. Lidmile. Red. J. Vajs. Praha 1929 – zde stále nejlepší edice 3 redakcí *První stsl. legendy o sv. Václavu, Druhé stsl. legendy o sv. Václavu, Prologu o sv. Ludmile*, ad.

Fuit in provincia Boemorum. Ed. **V Chaloupecký**. In: **Chaloupecký, V.:** *Prameny 10. století Legendy Kristiánovy o sv. Václavu a sv. Ludmile*. Praha 1939 (= *Svatováclavský sborník II. Svatováclavská tradice 2*), s. 459-481.

Crescente fide v české redakci. Ed. **J. Ludvíkovský**. In: *Nově zjištěný rukopis Crescente fide a jeho význam pro datování Kristiána*. LF 81, 1958, s. 58-63.

Legenda Christiani. *Vita et passio sancti Wenceslai et Ludmilae avae eius*. Ed. **J. Ludvíkovský**. Praha 1978.

Sancti Adalberti episcopi Pragensis et martyris Vita prior. Ed. **H. Karwašínska**. *Monumenta Poloniae Historica Nova Series* (= MPH NS) IV. 1. Warsyawa 1962.

Sancti Adalberti episcopi Pragensis et martyris Vita altera auctore Brunone. Ed. **H. Karwašínska**. MPH NS IV. 2. Warszawa 1969.

Chaloupecký, V. – Ryba, B.: *Středověké legendy prokopské*. Praha 1953.

Ostatní středověké legendy o českých světcích (*Gumpold, Quatuor immensi iacet*, etc.) ve *Fontes rerum Bohemicarum* (= FRB) 1. Ed. **J. Emler**. Praeae 1871-1873.

Cosmae Pragensi Chronica Boemorum. Ed. **B. Bretholz**. Monumenta Germaniae Historica Nova Series (= MGH NS) 2. Berlin 1923.

Chronica domus Sarensis maior et minor. Edd. **J. Ludvíkovský** – **M. Zemek**. Brno 2003.

Staročeská kronika tak řečeného Dalimila 1-3. Ed. **J. Daňhelka** a kol. Praha 1988-1995.

Chronicon Francisci Pragensis. Ed. **J. Zachová**. FRB NS 1. Praha 1998.

Granum catalogi praesulum Moraviae. Ed. **J. Loserth**. Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen 78, 1892, s.

Zbytek domácích narativních pramenů k českým dějinám otištěn v FRB, aj.

Nekrologia: bibliografické údaje lze nalézt hlavně v článku **J. Žemličky** „*Dvacet pánů české země*“, uvedeném v seznamu literatury.

Zahraniční prameny jsou otištěny ve sbírkách Monumenta Germaniae Historica, Monumenta Poloniae Historica, Scriptorum rerum Hungaricarum, Diplomata Hungariae antiquissima, aj.

Základní literatura: **Fried, J.**: *Die Kunst der Aktualisierung in der oralen Gesellschaft*. Die Königserhebung Heinrichs I. als Exempel. Geschichte in Wissenschaft und Unterricht 42, 1993, s. 495-503.

Fried, J.: *Otto III. und Boleslaw Chrobry*. Das Widmungsbild des Aachener Evangelistars, der „Akt von Gnesen“ und das frühe polnische und ungarische Königtum. Stuttgart 1989.

Graus, F.: *Necrologium Bohemicum – martyriologium pragense a stopy nekosmovského pojetí dějin*. ČsČH 15, 1967, s. 789-810.

Graus, F.: *Volk, Herrscher und Heiliger im Reich der Merowinger*. Studien zur Hagiographie der Merowingerzeit. Praha 1965.

Havlik, L.: *Slované v anglosaské chorografii Alfréda Velikého*. Vznik a počátky Slovanů 5, 1964, s. 55-85.

Hellmann, S.: *Studien zum mittelalterlichen Geschichtsschreibung I*. Gregor von Tours. In: **Hellmann, S.**: *Ausgewählte Abhandlungen zur Historiographie und Geistgeschichte*. Weimar 1961.

Hoffmann, H.: *Anmerkungen zu den Libri Memoriales*. DA 53, 1997, s. 415-459.

Hosák, L.: *Kritické poznámky k středověké moravské analistice*. Sborník VŠP v Olomouci. Historie II, 1955, s. 77-87.

Chaloupecký, V. – Ryba, B.: *Středověké legendy prokopské*. Jejich historický rozbor a texty. Praha 1953.

Jakobson, R.: *Menší prameny k rané historii slovanské církve*. In: **Týž**: *Cyrilometodějské studie*. Red. **B. Havránek**. Praha 1970 (1995), s. 25-54.

Jelínek, K.: *K datování prokopské legendy*. Slavia 36, 1967, s. 429-430, kde přehled literatury o celé diskusi na stránkách Slavie.

Konzal, V.: *I. staroslověnská legenda a její „Sitz im Leben.“* SMP 1, 1988 (1990), s. 113-127.

Kopal, P.: *Kosmovi d'áblové*. Vršovsko-přemyslovský antagonismus ve světle biblických a legendárních citátů, motivů a symbolů. MHB 8, 2001, s. 7-41.

Körntgen, L.: *Königsherrschaft und Gottes Gnade*. Zu Kontext und Fuktion sakraler Vorstellungen in Historiographie und Bildungszeugnissen der ottonisch-frühsalischer Zeit. Berlin 2001 (= Vorstellungswelt des Mittelalters 2).

Králík, O.: *K historii textu I. staroslověnské legendy václavské*. Slavia 29, 1960, s. 434-452.

Ludvíkovský, J.: *Civitas Pragensis a metropolis Pragensis v Kristiánově legendě*. SPFFBU E 16, 1972, s. 7-16.

Ludvíkovský, J.: *Crescente fide, Gumpold a Kristián*. Příspěvek k datování Legendy Kristiánovy s dodatkem o dnešním stavu této otázky. SPFFBU D 1, 1955, s. 48-66.

Ludvíkovský, J.: *Nově zjištěný rukopis legendy Crescente fide a jeho význam pro datování Kristiána*. LF 81, 1958, s. 56-68.

Ludvíkovský, J. (rec.): *O Kristiána I. Závěš Kalandra*. České pohanství. Praha 1947. Naše věda 26, 1948-1949, s. 209-239.

Ludvíkovský, J. (rec.): *O Kristiána II*. Rudolf Urbánek: Legenda tzv. Kristiána ve vývoji předhusitských legend ludmilských i václavských a její autor 1-2. Praha 1947-1948. Naše věda 27,

1950, s. 158-173, 197-216.

Ludvíkovský, J.: *Rytmické klauzule Kristiánovy legendy a otázka jejího datování.* LF 75, 1951, s. 169-190.

Ludvíkovský, J.: *Souboj sv. Václava s vévodou kouřimským v podání václavských legend.* Studie o rukopisech 12, 1973 (1975), s. 89-100.

Míkušek, E.: *Ideové pojetí vztahu českého státu k říši německé v dílech 10. a 11. století.* SH 26, 1979, s. 5-59.

Müller-Mertens, E.: *Regnum Teutonicum.* Aufkommen und Verbreitung der deutschen Reichs- und Königsauffassung im früheren Mittelalter. Berlin 1970.

Schmale, F.-J.: *Die österreichische Annalistik im 12. Jahrhundert.* DA 31, 1975, s. 144-203.

Schieffer, R.: *Zwei karolingische Texte über das Königtum.* DA 46, 1990, s. 1-17.

Sláma, J.: *Plzeň-Doubravka.* K problému věrohodnosti svatovojtěšské tradice. In: *Svatovojtěšská tradice v dějinách našeho národa a církve a její význam dnes.* Sborník ze symposia k tisícímu výročí smrt biskupa Vojtěcha Slavníkovce. Red. **Z. Souček.** Praha 1997, s. 25-29.

Sláma, J.: *Svatojiřské kostely na raně středověkých hradištích v Čechách.* AR 29, 1977, s. 269-280.

Třeštík, D.: *K založení pražského biskupství v letech 968-976: pražská a řezenská tradice.* In: <http://www.sendme.cz/trestik/zalozenibiskupstvi.htm>.

Třeštík, D.: *Kníže Václav nebo svatý Václav?* ČsČH 36, 1988, s. 238-247.

Třeštík, D.: *Kosmova kronika.* Studie k počátkům českého dějepisectví a politického myšlení. Praha 1968.

Třeštík, D.: *Počátky Přemyslovců.* Vstup Čechů do dějin (530-935). Praha 1997.

Třeštík, D.: *Radim, Kristián, vojtěšské legendy a textologie.* ČsČH 15, 1967, s. 691-704.

Vavřínek, V.: *Staroslověnské životy Konstantina a Metoděje.* Praha 1963 (Rozpravy ČSAV: řada společenskovední 73, seš. 7).

Večerka, R.: *Bohemismy v První staroslověnské legendě Václavské.* Slavia 30, 1961, s. 417-422.

Večerka, R.: *Jazykovědný příspěvek k problematice staroslověnského písemnictví v Čechách X. a XI. století.* Slavia 36, 1967, s. 421-428.

Wiesheu, A.: *Bischof und Gefängnis.* Zur Interpretation der Kerkerbefreiungswunder in der merowingischen Hagiographie. HJb 121, 2001, s. 1-23.

Žemlička, J.: *Dvacet „pánů“ české země.* ČMM 117, 1998, s. 293-309.

9. Cvičení z nauky o pramenech: rozbor vybraných ukázek z některých legend a kronik raného a vrcholného středověku.